

Lars Roar Langslet

Taler

Nils Heyerdahl

Dato

1 februar 2016

Sted

Det Norske Akademi for språk og
litteratur, Oslo

- 1 Vårt medlem Lars Roar Langslet døde 18. januar. Det norske samfunn, Det Norske Akademi og hver enkelt av oss, hans venner og kolleger, har lidd et stort tap.
- 5 Helt fra sine unge år var han en samlende, pregende og veivisende person, et midtpunkt i en vid krets, ikke bare av likesinnede, men av mennesker med forskjellig politisk og ideologiske ståsted. Han var med å gjennomtenke og redefinere konservatismens og den liberale rettsstats verdigrunnlag. Han var med å utforme et partis politikk og sette den ut i livet. Han var en kunnskapsrik,
- 10 stilsikker forfatter og en høyt respektert rikspolitiker. Han satt ved Kongens bord som kulturminister. Han endret den norske medie verden. Sporene etter ham er mange.

- Lars Roar Langslet ble født i 1936 på Nesbyen i Hallingdal. Tidlig viste han en
- 15 sterk interesse for språk og litteratur. Som 12-åring skrev han om litteratur i lokalavisen «Hallingdølen», og korresponderte med Knut Hamsun og Herman Wildenvey, som han også ble invitert til å besøke. Etter examen artium på Hønefoss begynte han å studere ved det historisk-filosofiske fakultet på Universitetet i Oslo. Han kom raskt med i Den konservative studenterforening
- 20 og ble aktiv i Det Norske Studentersamfund, den gang en viktig talerstol for den politiske og kulturelle debatt i Norge, og en skole for fremtidige politikere og ledere. Han ble tidlig en sentral skikkelse i et verdikonservativt studentmiljø, som til hans 21 års fødselsdag hedret ham med et festskrift i pompøs akademisk stil. Men bak ironien i skriftets tittel, Åndsmenneskets forsvar, lå noe som traff
- 25 en viktig side ved Langslets videre virke: en reflektert og forpliktende humanisme, inspirert av kristen tro og tenkning.

Sammen med bl.a. Francis Sejersted ble Lars Roar Langslet kjernen i Minerva-

30 kretsen, en gruppe yngre studenter og politikere som ville reformere og
revitalisere et Høyre som lenge hadde vært på defensiven og trengte nytenkning
og praktisk gjennomføringsevne. Fra denne kretsen utgikk Minervas
Kvartalsskrift som ble grunnlagt i 1957 med Langslet, Kjell Hanssen og Knut
35 Bøckman som redaktører. Tidsskriftets program var å utforske det "pre-
politiske" området: de grunnleggende erkjennelser og overveielser som henter
næring fra filosofi, teologi, litteratur, vitenskap og kunst, refleksjoner som ligger
forut for konkret, politisk handling. I kvartalsskriftet møttes den akademiske og
den politiske offentlighet.

40 Langslet tok magistergraden i idéhistorie i 1962 med avhandlingen Den unge
Karl Marx og menneskets fremmedgjørelse, en undersøkelse av den tidlige Marx'
tanker om industrisamfunnets avhumaniserende virkning: Den enkelte mister
herredømmet over sitt eget liv og blir offer for krefter det står maktesløs overfor.
Langslet fulgte imidlertid ikke Marx videre inn i det revolusjonære, overbevist
45 som han var om at samfunnsomveltning og brudd med fortiden rykker
mennesket ut av sin sammenheng, gjør det ufritt og overlatt til seg selv. For ham
var fellesskap, tradisjon og tilhørighet grunnleggende i politikken og i den
enkeltes liv. Han så ingen motsetning mellom denne verdikonservatismen og
vilje til endring. Man skal forandre for å bevare. Derimot hadde han lite til overs
50 for ytterliggående individualisme og markedsliberalisme. Mellom ytterpunktene
egoistisk utfoldelse og selvoppgivende underkastelse under et kollektiv ligger et
moderat alternativ: et samfunn der den enkelte person står i et fritt, men
forpliktende forhold til fellesskapet. I boken Arv og utsyn, utgitt da han var 26
år, skriver han: "I fellesskapet har mennesket fått sine karakteranlegg utviklet:
55 sin evne til tro på en transcendent virkelighet, sin evne til moralsk forpliktelse og
fellesskap med medmennesker, sin evne til opplevelse av skjønnhet. Det har
fremfor alt arvet et sprog: en struktur av meningsmettede symboler som bærer
folkets historie, dets lynne og livskår i seg."

60 Språket var for Langslet selve bærebjelken i den kulturelle overlevering og
formidling. Våre nedarvede skriftspråk er et nasjonalt felleseie, skriver han et
sted: "Språket er hevet over regionale motsetninger og klasseskiller. Norsk språk
er et reservoar for den meningsverden av assosiasjoner og historiske gjenklanger
som især våre store riksmåls- og nynorskdiktere har skapt. Språket er vår dyreste
65 arv og fremste identitetsbærer." Langslet engasjerte seg i kampen mot
myndighetenes aggressive forsøk på å tvangsforene og dermed ødelegge landets
to målformer og litterære tradisjoner. Han var som 18-åring til stede i Aulaen da

Det Norske Akademi for Sprog og Litteratur for første gang sto frem for
70 offentligheten i 1954, og han ble selv innvalgt i Akademiet som den yngste
noensinne i 1965, 29 år gammel. Han ble etter en tid valgt inn i presidiet, var i
mange år sekretær, deretter visepreses og i 15 år preses, fra 1995 til 2011. Med
sin politiske bakgrunn og sitt kontaktnett øvet han innflytelse og bidro
avgjørende til at Det Norske Akademis Store Ordbok fikk sterkt øket statsstøtte.
75 Han var redaktør av Ordet fra 1997 til 1999 og han utga i 1999 boken I kamp
for norsk kultur. Riksmåls-bevegelsens historie gjennom 100 år.

I 1963 konverterte Langslet til Den romersk-katolske kirke. Han hadde i alle år
nær forbindelse med dominikanerne i Oslo, i et miljø preget av europeiske utsyn
80 og bred kontaktflate med det norsk kultur- og samfunnsliv. Også i Den katolske
kirke i Norge fikk han viktig verv. Han ble formann for språkkommisjonen i
Oslo katolske bispedømme og ledet oversettelsen av Det romerske missale fra
latin til norsk, etter det annet Vatikankonsils liturgi-reformer. Han ledet
komitéen som planla og gjennomført pave Johannes Paul II besøk i Norge.

85 Før Langslet for alvor trådte inn i politikken i 1969 som stortingsrepresentant
for Oslo og medlem av Høyres sentralstyre, hadde han vært redaksjonssekretær i
Frisprog og universitetslektor i idéhistorie. Han var formann i Stortingets kirke-
og undervisningskomité 1973-1980 og ble landets første kultur- og
90 vitenskapsminister fra 1981 til 1986, i Kåre Willochs regjering. I sine fem år som
kulturminister arbeidet han for å frigjøre kringkasting, vitenskap og kulturliv fra
politisk styring ut fra det syn at et reelt demokrati forutsetter en fri, informert
offentlig debatt. På en rekke felter gjennomførte han betydningsfulle reformer.
NRK-monopolet ble oppløst, private høyskoler fikk fast statsstøtte, Norges
95 Tekniske Høyskole ble sikret som et selvstendig hovedelement ved Universitetet
i Trondheim, Universitetet i Tromsø fikk tilført flere ressurser og dermed ny
vekst, og Universitetet i Oslo fikk sitt prekliniske bygg. Forskningsrådene ble
styrket og overtok fordelingen av de offentlige forskningsmidler. Det Norske
Teatret fikk ny bygning, det brannskadede Nationalteatret fikk midler til
100 restaurering, det ble reist kulturhus i Tromsø med lokaler for Hålogaland teater,
samisk kulturhus i Karasjok og nybygg for Norges Musikkhøyskole i Oslo. Da
Willoch-regjeringen gikk av, kom Langslet en tid tilbake til Stortinget, men ble
så kulturdirektør i Oslo og deretter kronikkredaktør og kommentator i
Aftenposten. I 1997 ble han statsstipendiat. Han hadde mange styreverv og
105 ledet bl.a. hovedkomitéen for Ibsensatsningen 2006, der han samarbeidet tett
med Bentein Baardson, direktør for prosjektet Ibsen 2006.

Han elsket å skrive, kjede ord sammen til meningsfylte, poengterte og stilsikre
110 setninger og avsnitt. Gjennom alle år med stor aktivitet på politikken, kirkens
og kulturens områder skrev Langslet ustoppelig artikler og essays og over 30
bøker. Han har også skrevet tre salmer som står i den katolske salmeboken Lov
Herren. En av dem, "En gang skal mørket vike og lyset velle frem" ble sunget
115 under Langslets bisettelse. Forfatterskapet omfatter bl.a. biografier over Olav
den hellige, Christian IV, Ludvig Holberg, Christian Fredrik (hvis statue ble
reist foran Stortinget etter Langslets idé og iherdige kampanje), videre biografier
over John Lyng og kong Olav V. I boken Veivisere gir han portretter av ni
personer som har betydd mye for hans egen utvikling. I Tanker om tro
reflekterer han over sider ved sin katolske tro.

120
Langslet fikk sentrale posisjoner, men fulgte ikke de opptrukne veier i det
norske samfunn. Han var en troende mann i et sekularisert samfunn, katolikk i
et avkristnet Norge. Men han var også humanist i ordets opprinnelige
betydning, slik det ble preget av renessansehumanistene: en som tror på
125 mennesket og dets muligheter - og som utrettelig studerer og reflekterer over
hva mennesket er, og hva det har utrettet i fortid og nåtid - i tenkning, politikk
og kunst. Langslet var både en intellektuell analytiker og en handlingens mann,
både betrakter og deltager. Og han nådde langt. Men viktigst for meg og for
mange, og jeg vet at det også var viktigst for ham selv, var at han var en venn
130 uten brist, full av omtanke og omsorg, lojal og trofast.

Langslet ble rammet av kreft for ti år siden, men ble operert og frisk igjen. Så
kom et tilbakeslag i mars i fjor. Han var glad for å kunne bo hjemme under den
siste sykdommen, takket være hans venn, Somchit Kanokhong, som hjalp ham
135 og pleiet ham helt til det siste.

Han fikk mange ordener og utmerkelser. Jeg nevner ingen, i pakt med noe som
står i Lars Roar Langslets siste gave til oss: boken Søkelys, utkommet bare uker
før han døde. Det siste kapitlet handler om døden. Der skriver han:

140
"Det eneste jeg helt sikkert vet om min egen fremtid, er at en dag skal jeg dø. Og
jeg må møte døden alene, selv om mine kjære er hos meg.

Døden er det mest egalitære trekk ved menneskelivet, for den rammer alle
145 uansett stand eller status, og gjør ikke forskjell på folk. Den river av alle masker

som vi selv eller andre har klebet på oss, og kler oss så nakne som vi engang var da vi ble født. Vi får ikke ta noen bagasje med oss, hverken rikdom og glans eller fattigmanns filler til å skjule oss med.

150

Hva kommer etter døden? Om det vet vi ingenting, for de dødes rike er "et uoppgdaget land som ingen vandrer / er vendt tilbake fra". Vi kan bare håpe og tro."

155 Fred over Lars Roar Langslets minne.

Kilde

www.katolsk.no

160

Emner

Minnetale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/lars-roar-langslet>

165

170

175

180